

Przejawy i skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Przejawy i skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego

Źródło: dostępny w internecie: pixabay.com, domena publiczna.

W państwach wysoko rozwiniętych zakres świadczonych usług jest bardzo szeroki, co stwarza problemy z jednoznaczną ich klasyfikacją. Dużą wagę przywiązuje się do rozwoju szkolnictwa wyższego i placówek naukowo-badawczych współpracujących z zakładami przemysłu high-tech. Cechą charakterystyczną krajów wysoko rozwiniętych jest zaawansowanie technologii oraz występowanie nowego typu społeczeństwa, nazywanego informacyjnym.

W tym e-materiale poznasz przejawy i skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego.

Twoje cele

- Wskażesz cechy społeczeństwa informacyjnego (postnowoczesnego).
- Opisziesz etapy rozwoju społeczeństwa informacyjnego.
- Ocenisz skutki społeczno-gospodarcze kształtowania się społeczeństwa informacyjnego i określisz szanse i zagrożenia związane z życiem

| w społeczeństwie informacyjnym.

Przeczytaj

Gospodarka oparta na wiedzy

Gospodarka oparta na wiedzy (GOW) jest to rodzaj gospodarki, który skupia się na produkcji, dystrybucji i praktycznym wykorzystaniu wiedzy i informacji. W gospodarce opartej na wiedzy wyróżnia się zatem trzy główne obszary dotyczące informacji i wiedzy:

- produkcję,
- dystrybucję,
- wdrożenie.

Dostęp do wiedzy determinuje rozwój gospodarczy. W wyniku rozwoju GOW powstają nowe dziedziny usług. Dobrym przykładem może być rachunkowość, do której dołączyły poddziedziny: rachunkowość aktywów kompetencyjnych i kapitału intelektualnego.

Kapitał ludzki w gospodarce

Kapitałem ludzkim określa się całość doświadczeń, umiejętności, wiedzy fachowej, postaw, motywacji oraz zdrowia człowieka i społeczeństwa, które wyznaczają ich zdolność do pracy, adaptacji do zmian w otoczeniu, a także możliwości wprowadzania i realizacji nowych rozwiązań. Kapitał ludzki to najcenniejszy z zasobów przedsiębiorstwa. Duży kapitał ludzki prowadzi do zwiększenia dochodów organizacji,

stanowi część kapitału intelektualnego, będąc często jego najbardziej istotnym elementem.

Czynniki wpływające na innowacyjność i rozwój

Na innowacyjność i rozwój pozytywny wpływ mają:

- wysoko wykwalifikowana kadra niezbędna zarówno na etapie produkcji, jak i sprzedaży oraz obsługi klienta,
- sąsiedztwo uczelni i instytutów naukowo-badawczych, które pracują nad nowymi rozwiązaniami technologicznymi i kształcą nowe kadry,
- wysoki poziom rozwoju infrastruktury transportowej (zwłaszcza lotniska i drogi) i związana z nim dostępność komunikacyjna,
- wysoki stopień czystości środowiska naturalnego (czysta woda i powietrze wymagane są w produkcji czystego krzemu czy półprzewodników, sprzyjają produktywności pracowników),
- duże zasoby finansowe na badania innowacyjne, wdrażanie etapu produkcji, modernizację procesu produkcji, reklamę oraz uwzględnienie tzw. kapitału ryzyka,
- atrakcyjny krajobraz zachęcający pracowników do spędzania wielu godzin w pracy i wpływający na efektywność pracy umysłowej.

Spółeczeństwo informacyjne

Spółeczeństwo informacyjne to społeczeństwo, które wytwarza informacje, gromadzi je i przekazuje, a następnie wykorzystuje. Wyewoluowało ono ze społeczeństwa przemysłowego. Spółeczeństwo nazywamy informacyjnym, kiedy więcej niż 50% osób

czynnych zawodowo zajmuje się przetwarzaniem informacji. Informacja stanowi bowiem towar, który można sprzedać, a następnie wykorzystać jako siłę napędową cywilizacji. Jako produkt wyróżnia się powszechnością i niską ceną. Społeczeństwo informacyjne cechuje się:

- sektorem usług rozwiniętym na wysokim poziomie (zwłaszcza: finanse, bankowość, informatyka, telekomunikacja, zarządzanie, badania oraz rozwój),
- wysokim wskaźnikiem skolaryzacji społeczeństwa,
- gospodarką opartą na wiedzy,
- wzrostem decentralizacji społeczeństwa,
- kreowaniem społeczeństwa otwartego, w którym polityka rządu podlega ocenie społecznej, bardzo duże znaczenie mają prawa jednostki oraz wolność zrzeszania się, droga do awansu społecznego jest otwarta,
- urozmaiceniem życia społecznego dzięki łatwiejszej [komunikacji](#) międzyludzkiej oraz łatwemu dostępowi do rozrywki,
- powszechnym dostępem do wiedzy i umiejętności informatycznych,
- powszechnym dostępem do internetu,
- powszechnym używaniem komputerów i urządzeń służących do wytwarzania, gromadzenia i przetwarzania informacji,
- otwartością, kreatywnością, urozmaiceniem życia społecznego,
- wysokim poziomem alfabetyzmu funkcjonalnego.

Poziom wiedzy technicznej i poziom rozwoju cywilizacyjnego kształtują sposób funkcjonowania każdego społeczeństwa. Nawet na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat obserwujemy zmianę funkcjonowania społeczeństw, co przejawia się między innymi coraz większym wykorzystywaniem technologii i urządzeń informatycznych w codziennym życiu. Dawniej, kiedy głównym filarem gospodarki było rolnictwo, mówiliśmy o społeczeństwach pierwotnych (agrarnych). Dalszy rozwój, w tym odkrycia technologiczne i naukowe, doprowadziły do ukształtowania się społeczeństwa przemysłowego (industrialnego). Dzisiaj przemysł tradycyjny odgrywa inną rolę i ustępuje miejsca albo przemysłowi wysokich technologii, albo usługom,

w tym usługom zaawansowanym, kreatywnym, również wykorzystującym zaawansowane technologie.

Wzrost zamożności społeczeństw pobudza rozwój usług turystycznych, kulturalnych, gastronomicznych oraz handlu hurtowego i detalicznego, który oferuje szeroką gamę towarów. Dużą wagę przywiązuje się do rozwoju szkolnictwa wyższego i placówek naukowo-badawczych współpracujących z zakładami przemysłu high-tech. Wzrost znaczenia usług dla firm i biznesu z branży bankowości, finansów, marketingu, reklamy czy usług teleinformatycznych spowodował powstanie czwartego sektora gospodarki. Sektor ten bywa nazywany informacyjnym, gdyż w dużym stopniu związany jest ze zdobywaniem, przetwarzaniem i dostarczaniem informacji. W ten sposób kształtuje się społeczeństwo informacyjne, dla którego najcenniejszym dobrem jest informacja i technologia.

Należy pamiętać, że na rozwój społeczeństwa informacyjnego ma wpływ powszechna **globalizacja**, która jest procesem polegającym na poszerzaniu współzależności między poszczególnymi państwami i regionami oraz na gospodarczym i kulturalnym ujednoceniu państw.

Rozwój zrównoważony w społeczeństwie informacyjnym

Rozwój zrównoważony jest koncepcją, zgodnie z którą nadrzędną zasadą obowiązującą przy realizacji różnorodnych potrzeb człowieka powinno być nieumniejszanie szans przyszłych pokoleń na zaspokojenie tych samych potrzeb.

Obecnie w rozwoju zrównoważonym zaznacza się przejście od ekonomii skali do ekonomii jakości, a wartość wiedzy stale zwiększa się. Kapitał ludzki obecnie pełni kluczową funkcję we wprowadzaniu zmian. W społeczeństwie informacyjnym oraz w rozwoju zrównoważonym to człowiek stawiany jest w centrum uwagi. W Strategii Zrównoważonego Rozwoju Polski do 2025 roku w wielu celach uwzględnia się zastosowanie nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych w gospodarce (np. przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu oraz dostęp do edukacji).

Zagrożenia w społeczeństwie informacyjnym

Należy zauważyć, że kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego przynosi także zagrożenia, np. związane z wykluczeniem cyfrowym. Problem braku umiejętności wykorzystania informacji, braku możliwości zastosowania narzędzi informacyjnych oraz braku dostępu do infrastruktury informacyjnej w sferze społecznej może przyczynić się do obniżenia się poczucia bezpieczeństwa, zagubienia, poczucia niższości, wykluczenia wynikającego z braku dostępu do kultury, edukacji oraz usług. Ekonomiczne skutki tych zagrożeń związane są z obniżeniem konkurencyjności na skutek braku dostępu do informacji i braku możliwości szybkiego reagowania na zmiany, a zatem nierównych szans. Niebezpieczeństwa wynikające z wykluczenia cyfrowego można obserwować w skali lokalnej oraz globalnej.

Innym zagrożeniem pozostającym w związku z kształtowaniem się społeczeństwa informacyjnego jest nadużywanie technologii cyfrowych i informacyjno-komunikacyjnych. Trzeba pamiętać również o niebezpieczeństwach związanych z tworzeniem się [baniek informacyjnych](#) (ang. *filter bubble*), a także dotyczących wykorzystywania, powielania i rozpowszechniania fałszywych bądź nieprecyzyjnych informacji.

Słownik

bańka informacyjna

ograniczony zbiór informacji i źródeł informacji, dostarczony do użytkownika internetu w wyniku działania algorytmów dopasowujących treści na podstawie wcześniejszej aktywności użytkownika; wynik niepożądanego zjawiska polegającego na kumulowaniu informacji jednego typu i odrzucaniu pozostałych

Źródło: [Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego](#)

innowacyjność

wyprodukowanie i wprowadzenie na rynek nowego lub udoskonalonego produktu, usługi, wyrobu lub innego pomysłu

kapitał ludzki

zasób wiedzy, umiejętności, zdrowia i energii witalnej zawarty w każdym człowieku i w społeczeństwie jako całości, określający zdolności do pracy, do adaptacji do zmian w otoczeniu oraz możliwości kreacji nowych rozwiązań

Źródło: [Encyklopedia PWN](#)

komunikacja

organizacja i środki techniczne przewozu ludzi i ładunków (transport) oraz przekazywania informacji (telekomunikacja)

Źródło: [Encyklopedia PWN](#)

prace badawczo-rozwojowe, B+R, B&R, R&D

pozyskiwanie informacji dotyczących produktu, technologii, procesów, prowadzenie analiz teoretycznych i systematycznych, zdobywanie doświadczeń, wytwarzanie eksperymentalne, testowanie procesów i produktów, pozyskiwanie narzędzi, praw własności intelektualnej; projektowanie, ocena i selekcja potencjalnie najlepszych sposobów wykorzystania pozyskanej informacji i zdobytej wiedzy

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z nagraniem, a następnie podaj cechy społeczeństwa informacyjnego.

Polecenie 2

Zastanów się, jakie sfery życia uległy największym zmianom w społeczeństwie informacyjnym. Co jeszcze może się zmienić?

Geneza powstania społeczeństwa informacyjnego

Społeczeństwo industrialne powstało dzięki przełomowym odkryciom technologicznym, które pozwoliły na intensyfikację produkcji dóbr i powstanie ośrodków przemysłowych. Do odkryć takich zalicza się wynalezienie maszyny parowej, silników spalinowych i elektrycznych, a także budowa elektrowni atomowych. Przemiany w przemyśle dokonywały się stopniowo w ciągu kilkuset lat i trwają cały czas. Kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego również następowało stopniowo, a jego początki sięgają lat powojennych XX wieku. Kolebką społeczeństwa informacyjnego są Stany Zjednoczone, gdzie po II wojnie światowej olbrzymie wydatki pochłonęły prace Research and Development Corporation. Niewątpliwym przełomem było wynalezienie Internetu, co miało miejsce jako efekt pracy ARPANET, czyli sieci, dzięki której instytucje wojskowe i cywilne mogły wymieniać się informacjami. Znany nam wszystkim protokół TCP/IP powstał w 1982 roku, czyli prawie 40 lat temu. Internet jako sieć ogólnodostępna powstał w 1991 roku. Dalszy rozwój obejmował powstanie stron internetowych, odpowiedniego oprogramowania i systemów operacyjnych. Duży udział w rozwijaniu tych technologii miała także – obok Stanów Zjednoczonych – Japonia.

Marek Kęsy w swojej pracy pod tytułem „Społeczeństwo informacyjne w rozwoju cywilizacyjnym ludzkości” wskazuje na trzy główne przejawy społeczeństwa informacyjnego – technosferę, infosferę i socjosferę. Czym są? Według autora: „Informacja, wiedza i będące jej pochodną nowe technologie to nie tylko substytut surowców, materiałów i procesów działań realnych, ale przede wszystkim podstawa

wymiernych oszczędności czasu, energii i ludzkiego wysiłku, który powinien być wykorzystany do tworzenia nowych, jeszcze bardziej wydajnych i sprawnych technologii”. Czym natomiast jest infosfera? Zastanów się co, poza oczywistymi czynnościami, robimy w ciągu dnia? Korzystamy z komputerów, smartfonów, potocznie mówiąc – surfujemy po sieci. W jakim celu? W celu poszukiwania informacji. Oczywiście olbrzymią w tym rolę odgrywa wcześniej opisany Internet. Rolę informacji w naszym codziennym życiu bardzo dobrze obrazuje pandemia koronawirusa w 2020 roku. Z jednej strony w Internecie mogliśmy szukać informacji na temat choroby, wskazanych zachowań, obostrzeń i tak dalej. Z drugiej zaś strony, dzięki rozwiązaniom informatycznym i za pośrednictwem Internetu, mogliśmy pracować zdalnie z domu, organizując spotkania, lekcje i konferencje w czasie rzeczywistym.

Innym wynalazkiem technicznym, który również wspiera formowanie się społeczeństwa informacyjnego, było wynalezienie telefonii komórkowej. Miało to miejsce również w Stanach Zjednoczonych w 1991 roku, w Polsce zaś ten sposób komunikowania dostępny był w połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Obecnie niemal każdy posiada telefon komórkowy, który służy już nie tylko do prowadzenia rozmów, ale także do wysyłania wiadomości, poszukiwania informacji, a także do rozrywki. Te wszystkie przemiany technologiczne doprowadziły także do przemian relacji społecznych. Najnowszym odkryciem w zakresie telefonii komórkowej, który również zmieni sposób funkcjonowania społeczeństw, jest sieć 5G, która ma przyczynić się do powstania tak zwanego Internetu rzeczy (internet of things). O co w tym chodzi? Chodzi o to, aby urządzenia, z których korzystamy codziennie (pralka, lodówka, zmywarka, odkurzacz i wiele innych) były podłączone do sieci komórkowej, co ma umożliwić sterowanie tymi urządzeniami, lepsze ich wykorzystanie i dostosowanie do potrzeb indywidualnych użytkowników. Urządzenia te mają być wyposażone w karty SIM (takie jak w telefonach komórkowych). Prognozuje się, że w przyszłości takie rozwiązanie pozwoli na przykład na samodzielne dokonywanie zakupów na przykład przez lodówkę. W jaki sposób? Odpowiednio zaprojektowane lodówki, będą same kontrolować swoją zawartość i zgodnie z zapotrzebowaniem użytkownika zamawiać dla niego odpowiednie produkty w Internecie. Brzmi może nierealnie, ale takie rozwiązania są już dostępne.

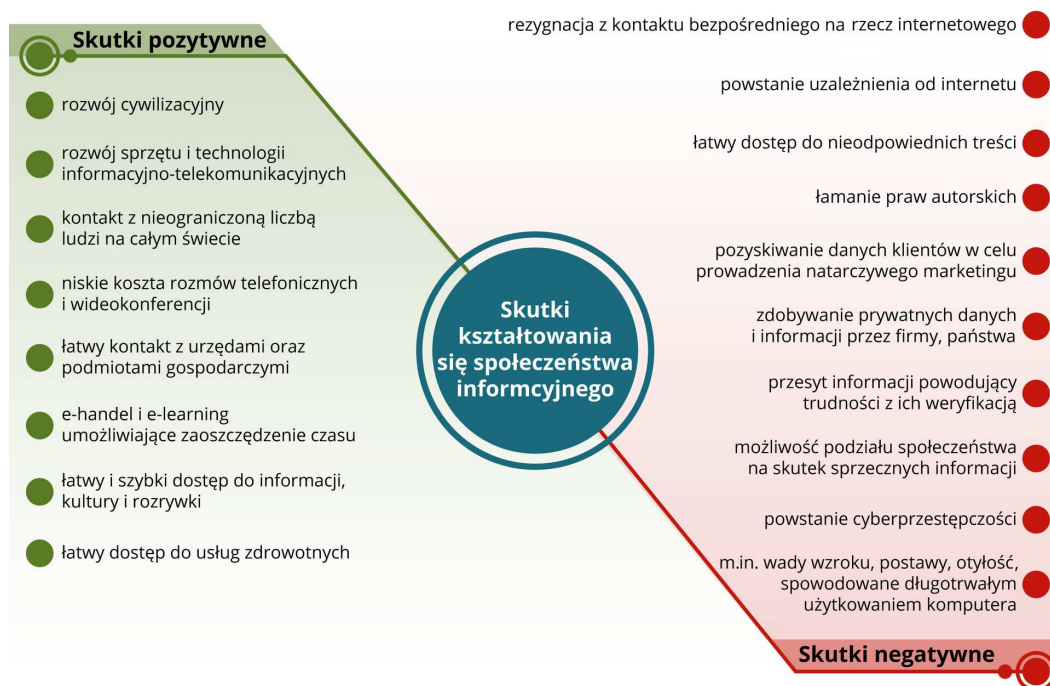
Opisane wyżej przemiany techniczne i technologiczne wpływają w znacznej mierze na codzienne funkcjonowanie ludzi, całych społeczeństw, ale także miast. Być może

kojarzysz pojęcie „smart city”, czyli inteligentnego miasta. Co to takiego? To miasto, w którym wykorzystuje się własne rozwinięte technologie do lepszego zarządzania nim i funkcjonowania. Popularnym rozwiązaniem w miastach jest system monitorujący komunikację publiczną, dzięki któremu wiemy, ile dokładnie będziemy czekać na najbliższy autobus, ponieważ system zdalnie monitoruje położenie autobusu, sytuację na drodze i na tej podstawie oblicza potrzebny czas. Innym przykładem może być zdalny odczyt zużycia wody czy energii w mieszkaniach. Do tej pory liczniki te sprawdzane były przez pracowników odpowiednich firm, co wymagało ich fizycznej obecności w budynkach mieszkalnych. Obecnie w wielu miejscach liczniki wyposażone są w nadajniki radiowe, służące do przesyłania potrzebnych informacji.

Mapa myśli

Polecenie 1

Przygotuj mapę myśli, na której zaprezentujesz szanse i zagrożenia związane z życiem w społeczeństwie informacyjnym. Wybierz opcję „Edytuj”, aby rozbudować poniższy schemat.

Pozytywne i negatywne skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Na podstawie własnej wiedzy oraz dostępnych źródeł opisz wpływ globalizacji na kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego. Zdecyduj czy globalizacja utrudnia czy ułatwia ten proces.

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autorki: Magdalena Fuhrmann

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Przejawy i skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum/technikum, zakres podstawowy, klasa II

Podstawa programowa

IX. Uwarunkowania rozwoju gospodarki światowej: rola poszczególnych sektorów gospodarki w rozwoju cywilizacyjnym, procesy globalizacji, współpraca międzynarodowa, gospodarka oparta na wiedzy, społeczeństwo informacyjne.

Uczeń:

6) dyskutuje na temat przejawów i skutków kształtowania się społeczeństwa informacyjnego.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne

Uczeń:

- omawia kształtowanie się społeczeństw tradycyjnych, przemysłowych i informacyjnych,
- określa cechy społeczeństwa informacyjnego,
- omawia i ocenia skutki społeczno-gospodarcze kształtowania się społeczeństwa informacyjnego,
- rozpoznaje szanse i zagrożenia związane z życiem w społeczeństwie informacyjnym.

Strategie nauczania: asocjacyjna

Metody i techniki nauczania: blended learning, IBSE, burza mózgów, dyskusja

Formy pracy: praca indywidualna, praca w parach, praca w grupach

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny, zeszyt przedmiotowy

Materiały pomocnicze

Balcewicz J., *Spółeczeństwo informacyjne w czasach cyfrowej rewolucji – o zjawisku bańki informacyjnej i jego następstwach*, 4.10.2019, cyberpolicy.nask.pl (dostęp 7.07.2021).

GUS, [Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2020 roku](#), GUS, Warszawa–Szczecin 2020.

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Wprowadzenie do tematyki zajęć. Burza mózgów dotycząca pojęcia *społeczeństwo informacyjne*.
- Nauczyciel przedstawia cele lekcji.

Faza realizacyjna

- Uczniowie zapoznają się z wprowadzeniem do materiału. Nauczyciel sprawdza zrozumienie tekstu przez uczniów.
- Zadaniem uczniów jest zapoznanie się z audiobookiem i wykonanie w grupach poleceń zawartych w tej części e-materiału.
- Uczniowie w małych zespołach zastanawiają się nad dziedzinami życia, które ulegają największym zmianom w społeczeństwach informacyjnych, omawiają, jakie to są zmiany. Zastanawiają się także nad dalszymi przemianami, jakie mogą zajść w społeczeństwie tego typu.
- Uczniowie na forum klasy przedstawiają swoje spostrzeżenia, prowadzą dyskusję, jeśli ktoś nie zgadza się z przedstawionym przykładem, przedstawia na forum klasy swoją argumentację. Nauczyciel czuwa nad poprawnością wypowiedzi uczniów. Nauczyciel podsumowuje tę część lekcji, zbierając najważniejsze wnioski.
- Uczniowie indywidualnie przygotowują mapę myśli, która ma zaprezentować pozytywne i negatywne skutki funkcjonowania społeczeństwa informacyjnego.
- Poszczególni uczniowie prezentują swoje spostrzeżenia na forum klasy, pozostali oceniają, na ile zgadzają się z danym stwierdzeniem, a w przypadku odmiennego zdania prezentują swoją argumentację. Nauczyciel czuwa nad tym, aby mapy myśli były w jak największym stopniu wyczerpujące. Jeśli zauważy brak istotnych argumentów i przykładów, we wspólnej dyskusji naprowadza uczniów na odpowiednie zagadnienia.
- Podsumowująca dyskusja, w której uczniowie wskazują szanse i zagrożenia związane z życiem w społeczeństwie informacyjnym.

Faza podsumowująca

- Przypomnienie celów lekcji.

- Podsumowanie wiedzy zaprezentowanej na lekcji.
- Utrwalenie najważniejszych treści, szczególnie tych, które sprawiały uczniom najwięcej problemów podczas zajęć.
- Ocena pracy uczniów podczas lekcji.

Praca domowa

- Przygotowanie pracy pisemnej będącej ilustracją tekstową mapy myśli przygotowanej podczas lekcji.
- Jako zadanie dla chętnych nauczyciel może zaproponować napisanie pracy dotyczącej przyszłości społeczeństwa informacyjnego (szanse, zagrożenia, perspektywy).

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Audiobook może posłużyć uczniom podczas przygotowywania pracy domowej (jako przypomnienie materiału). Może zostać uzupełniająco bądź kontekstowo wykorzystany podczas zajęć poświęconych roli telekomunikacji w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego (zakres rozszerzony: XII. 2).